

บทที่ 7

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการจัดการของเสียอันตรายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นการศึกษาในด้านความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารเทศบาลจำนวน 3 แห่ง รวมถึงศึกษาความสามารถของเทศบาลในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเทศบาลทั้ง 3 แห่งให้ความสนใจในการจัดการกับของเสียอันตรายที่ดี เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นและรู้วิธีการในการจัดการกับปัญหาดังกล่าว แต่ในส่วนของผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างยังไม่สนใจและละเลยกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งหากมีการจัดการกับปัญหาดังกล่าวต้องจัดอบรมสัมมนาแก่ผู้ปฏิบัติให้มีความรู้และเข้าใจในเรื่องของเสียอันตรายอย่างจริงจัง

ในส่วนของงบประมาณในการบริหารงานหากต้องจัดการกับของเสียอันตราย ยังเป็นปัญหาใหญ่ของเทศบาลที่จะมีแต่เทศบาลขนาดใหญ่ที่มีงบประมาณเพียงพอในการบริหารจัดการได้ ส่วนในเทศบาลขนาดกลางและขนาดเล็กยังมีงบประมาณที่จำกัดอยู่ จึงควรต้องมีแนวทางในการจัดการกับของเสียอันตรายที่สามารถจัดการได้อย่างทั่วถึงและต้องไม่เป็นภาระกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นจึงควรมีนโยบายในการจัดการกับของเสียอันตรายในระดับประเทศ โดยเป็นความร่วมมือกันระหว่างรัฐบาลส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน ประชาชน รวมถึงองค์กรอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา แต่เมื่อมาศึกษาถึงความก้าวหน้าในการถ่ายโอนงานต่าง ๆ ให้ท้องถิ่นแล้วจะเห็นถึงความล่าช้าในการถ่ายโอนงานให้ท้องถิ่นของรัฐบาลส่วนกลาง จึงทำให้ต่าง ๆ ที่ควรให้บทบาทแก่ท้องถิ่นในการจัดการไม่สามารถดำเนินไปได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยความจริงใจของรัฐบาลส่วนกลางในการให้บทบาทแก่ท้องถิ่นในการดำเนินการต่าง ๆ ดังเช่นประเทศเยอรมนี ที่รณรงค์ในการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังกับประชาชน และให้บทบาทของท้องถิ่นหรือเทศบาลในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอยรวมถึงจัดการกับปัญหาของเสียอันตรายด้วย ซึ่งจะเห็นว่ารูปแบบการจัดการขยะของเยอรมนีนั้นได้แบ่งขยะออกเป็นประเภทต่าง ๆ

6 ประเภท และมีรูปแบบการจัดเก็บขยะแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไป โดยขยะประเภทอื่นนั้น ประเทศไทยมีกระบวนการจัดเก็บอยู่แล้วเช่นกระดาษหรือขวดชนิดต่าง ๆ แต่ในส่วนของของเสียอันตรายในเยอรมนีก็มีระบบการจัดเก็บด้วย ซึ่งจะมีถึงขยะพิเศษ สำหรับของเสียอันตราย โดยเฉพาะ และในส่วนประเทศสวีเดนที่มีรูปแบบการทำจุดทิ้งของเสียอันตรายของประชาชนที่ท้องถิ่นกำหนดไว้ โดยจะรวบรวมในพื้นที่เฉพาะแล้วให้บริษัทเอกชนขนย้ายไปจัดการต่อนั้น ซึ่งการจัดการของเสียอันตรายของทั้ง 2 ประเทศนี้น่าสนใจในการมาปรับใช้ในประเทศไทย โดยอาจมีแนวทางในการจัดการ ดังนี้

การจัดการของเสียอันตรายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทของศูนย์กำจัดขยะรวม

จุดเริ่มของการก่อตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตราย ควรแยกได้ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ควรมีการส่งเสริมจากภาครัฐในส่วนกลาง เนื่องจากจังหวัดต่าง ๆ มี “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” อยู่ในทุกจังหวัด จึงควรให้เป็น “ศูนย์หลัก” ในการจัดการกับปัญหาของเสียอันตราย และให้ส่วนกลางอย่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้สนับสนุน องค์การบริหารส่วนจังหวัด จ้างเอกชนในการรับของเสียอันตรายเหล่านั้นไปจัดการต่อไป รวมถึงภาครัฐส่วนกลางต้องสนับสนุนงบประมาณและเทคนิคการจัดเก็บให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด และท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วย
2. จากบทบาทของผู้นำท้องถิ่น ซึ่งยังขาดวิสัยทัศน์และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือความรู้ความเข้าใจของผู้นำท้องถิ่นนั้นๆ จึงควรต้องมีการเผยแพร่ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้นำท้องถิ่น

แนวทางการดำเนินงานของภาครัฐเพื่อการจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตรายรวมจะมีลักษณะที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยมีขั้นตอนในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. การร่วมประชุมหารือกันเพื่อหาแนวทางระหว่าง “องค์การบริหารส่วนจังหวัด” เพื่อเป็นองค์กรหลัก ในการเป็นศูนย์หลักในการรับของเสียอันตรายกับหน่วยงานส่วนกลางที่รับผิดชอบโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
2. เมื่อเป็นที่ตกลงกันในการจัดตั้งศูนย์ฯ ดังกล่าว องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นองค์กรหลัก จึงเชิญชวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่อยู่เขตจังหวัดนั้นเข้าร่วมประชุม

ชี้แจงและเชิญชวนให้เข้าเป็นเครือข่ายของศูนย์ฯ ที่จะจัดตั้งขึ้นเพื่อให้เห็นถึงภาระหน้าที่ ประโยชน์ร่วมกันและประโยชน์ที่แต่ละองค์กรจะได้รับ

3. มีการประชุมและลงนามในบันทึกข้อตกลงร่วมกัน เพื่อการจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตรายรวมขององค์กรหลักคือ "องค์การบริหารส่วนจังหวัด" และการร่วมเป็นเครือข่ายขององค์กร ขนาดกลางและขนาดเล็กคือ "เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ" ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

4. องค์กรหลักจะประสานการจัดทำโครงการจัดตั้งศูนย์กำจัดของเสียอันตรายรวมขึ้น และบรรจุไว้ในแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด เพื่อเสนอขอรับการ สนับสนุนด้านงบประมาณจากส่วนกลางต่อไป

การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

ควรประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง หรือลดปริมาณ ขยะ ณ แหล่งกำเนิด แม้ว่าหลายพื้นที่จะมีการดำเนินงานมานาน แต่ยังไม่สามารถสร้างจิตสำนึก ให้แก่ประชาชนหรือชุมชนได้ ค่อนข้างแท้จริง และโครงการยังขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้น การ จัดตั้งชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมเหล่านี้ มักมีขนาดใหญ่ จำนวนประชากรครัวเรือนมาก ทำให้ยาก แก่การควบคุมดูแลกันภายในชุมชน ดังนั้นภาคเอกชน ภาคราชการซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในทุกระดับ หรือบริษัทที่ประกอบธุรกิจด้านการจัดการของเสียอันตรายเพื่อนำไปจัดการต่อ ทุกภาคส่วนมีผลต่อการลดปริมาณขยะของเสียอันตรายในชุมชนได้ ซึ่งทั้งหมดต้องทำเป็นระบบที่ มองเห็นภาพที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

ศูนย์กำจัดของเสียอันตราย มีเป้าประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาของเสียอันตรายที่เกิดใน ท้องถิ่น และจากการศึกษาทั้งด้านเอกสารและจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าประสงค์นั้นมีหลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธี จึงขอเสนอแนวทางการ ดำเนินงานที่น่าจะมีผลนำไปสู่เป้าประสงค์ในการสร้างเสริมความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นทุกรูปแบบ และทุกขนาดที่มีความเกี่ยวเนื่องและใกล้ชิดกัน เพื่อจัดการของเสียอันตราย

ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและมีแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางที่น่าจะเป็นไปได้ มีดังนี้

1. การจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแต่ละศูนย์ จะต้องคำนึงถึงควมมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชน และขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบกับ จำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยในหลายมิติประกอบกัน คือ

1.1 ศักยภาพและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเป็นองค์กรหลัก ต้องมีความเข้มแข็งในการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายท้องถิ่นที่เข้าร่วมดำเนินงาน

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุนทางวิชาการอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง และจริงจัง ในทุกขั้นตอนของโครงการ และพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงการบริหารจัดการอย่างสม่ำเสมอ

1.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรหลัก และองค์กรที่เป็นเครือข่าย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากบทบาทของผู้นำองค์กรท้องถิ่น และ/หรือ ข้าราชการผู้บริหารของท้องถิ่นก็ได้

2. การลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้วยการแยกประเภทขยะมูลฝอยทุกชนิด ก่อนนำมาทิ้ง หรือการคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดเป็นมาตรการหลักและจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องตระหนัก และรับผิดชอบดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพราะลำพังเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว นั้นไม่เพียงพอกับการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง แต่ต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น ในระยะเริ่มต้นโครงการไม่ควรเอาปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณมาเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ ทั้งนี้ อาจเริ่มต้นด้วยสิ่งง่ายๆ ใกล้เคียง เช่น ใช้ถุงจากห้างสรรพสินค้า ในการแยกขยะมูลฝอยที่รีไซเคิลได้และเก็บไว้ขายทุกสุดสัปดาห์ ณ ที่ที่เทศบาลฯ นัดหมาย หรือ ขายเป็น “ชาเล้ง” และในส่วนขยะของเสียอันตราย ให้เทศบาลเป็นผู้จัดเก็บโดยอาจมีผู้ใช้ แลกเปลี่ยนหรือขายให้กับเทศบาลเพื่อเป็นการจูงใจในการจัดเก็บของประชาชน เมื่อเทศบาลเก็บรวบรวมได้แล้วจึงส่งต่อไป ให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดจัดการต่อไป

3. องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ควรเป็นแกนนำหลักในการบริหารจัดการศูนย์กำจัดของเสียอันตรายในจังหวัดนั้นๆ โดยเป็นหน่วยงานให้การสนับสนุนกิจกรรมของเทศบาลหรือองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก และเป็นแกนกลางการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน เช่น การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ ฯลฯ หรือเป็นแกนกลางสร้างเครือข่ายและพันธมิตรร่วมของผู้ประกอบการรับซื้อขยะอันตราย ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจขอรับการสนับสนุนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคเพื่อกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการดำเนินงานในกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น

4. **บริษัทเอกชน** หรือองค์กรต่าง ๆ ที่ประกอบการเกี่ยวกับการรับของเสียอันตรายไปจัดการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลอย่างมากต่อความร่วมมือในการลดปริมาณของเสียอันตราย จึงควรส่งเสริมให้การประกอบการในลักษณะนี้ดำรงอยู่อย่างแพร่หลาย และกระจายอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกระหว่างองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับบริษัทเอกชนเหล่านี้ โดยควรให้การส่งเสริมแก่องค์กรเหล่านี้ให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนองตอบการจัดการของเสียอันตรายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการงดเว้นหรือผ่อนผันการจัดเก็บภาษีบางประเภทของภาครัฐ

5. **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เข้าร่วมโครงการศูนย์กำจัดของเสียอันตรายรวมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นการสนับสนุนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำคู่มือแสดงถึงขั้นตอนแนวทาง การเตรียมการรายละเอียดในเชิงการบริหารจัดการ การเงิน การลงทุน และการเตรียมการตั้งแต่ระยะแรกของโครงการ และมีการขยายผลการดำเนินการดังกล่าวไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ที่เป็นเป้าหมายในการขยายโครงการ หรือพื้นที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์ที่จะนำนโยบายดังกล่าวไปใช้

6. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเครือข่าย** และเข้าร่วมโครงการศูนย์กำจัดของเสียอันตรายควรต้องประชาสัมพันธ์ ชี้แจงข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม องค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ ทั้งนี้ การเสนอข้อมูลต้องเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการ ค่าใช้จ่ายที่อาจเกิดขึ้น และการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ สำหรับการประชาสัมพันธ์การนำเอาหลักการ Polluter Pay Principle มาใช้ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว รวมทั้งเป็นการลดภาระทางการเงินแก่ส่วนกลางด้วย

7. **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ ควรกำหนดให้ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นนโยบายที่มีความสำคัญของเมือง (Local Agenda)** ในเชิงทางการบริหารและการเมือง โดยขอความร่วมมือจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

การกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนและแนวทางการบริหารจัดการอย่างผสมผสาน โดยจากมาตรฐานการจัดการของเสียอันตรายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฉบับนี้เป็นเสมือนแนวทางและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการของเสียอันตรายตามหลักสากล โดยเน้นตั้งแต่ขั้นตอนการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการลดการใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งนำไปสู่ขยะอันเป็นของเสียอันตราย รวมถึงคัดแยกบรรจุภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ที่เป็นของเสียอันตราย ตลอดจนการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามตรวจสอบการทำโครงการคัดแยกและจัดเก็บของเสียอันตราย รวมถึงผลต่อของเสียอันตรายที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน

สำหรับการประยุกต์ใช้มาตรการในการจัดการของเสียอันตรายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมียึดหลักปฏิบัติ ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้ความรู้ทางด้านวิชาการ เทคนิค และออกแบบการบริหารจัดการของเสียอันตราย ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความพร้อมและขีดความสามารถในการจัดการที่แตกต่างกัน ดังนั้นสิ่งที่ควรพิจารณา คือ มีระบบการจัดการที่ถูกต้อง โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว

2. รายละเอียดในเอกสารชุดนี้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อกำหนดที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกระทำได้ รวมถึงแนวทางการจัดการของเสียอันตรายที่ท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถร่วมมือกันบริหารจัดการ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ การชุมชนและประชาชนได้ตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อไป

